



Forskningspolitiske pejlemærker

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab eksisterer for at fremme videnskabens stilling i Danmark. Omfattende reformer af forskningssystemet i løbet af særligt de seneste 20 år har betydet, at det at bedrive videnskab i dag sker under ganske forandrede rammerⁱ. Desuden peger data om forskningsartiklers gennemslagskraft på, at den førerposition, Danmark har haft på forskningsområdet, er truetⁱⁱ. Det kalder på, at Selskabet træder i karakter på den forskningspolitiske arena og fokuserer sin indsats på de spørgsmål, der er mest påtrængende for at fremme videnskabens stilling.

Videnskaben formes af forskeren, med 'faculty' som den centrale ramme. Derfor er forskeren en vigtig kilde til viden om videnskab, herunder viden om, hvilke rammer videnskaben har behov for, hvis den skal trives. Dette gælder ikke kun medlemmer af Selskabet, men hele det danske forskersamfund.

Det gennemsyrrer Selskabets virke gennem 280 år, at videnskaben i sidste ende eksisterer i og for samfundet. Det vil dog ikke sige, at videnskaben ukritisk skal underlægge sig samfundets krav, eller skiftende politiske vindes ønsker. Videnskaben har en samfundsoplysende og samfundskritisk funktion, der er afgørende for bevarelsen af et frit og demokratisk samfund. Dette kan for nogle fremtræde som en selvfølgelighed, men der er fra mange sider tegn på, at videnskabens rolle ikke kan tages for givetⁱⁱⁱ. Også dette taler for, at Selskabets forskningspolitiske arbejde i den nuværende situation kræver en større prioritering.

Herunder skitseres de tre temaer, Selskabet vil prioritere i de kommende år.

- **Videnskaben i samfundet.** Videnskaben er blevet af større samfundsmæssig betydning i løbet af særligt de seneste årtier. Ud over videnskabens selvstændige betydning har den et stort indirekte aftryk i form af vidensbaseret innovation og ikke mindst de forskningsbaserede uddannelser. Til enhver tid skal en 'samfundskontrakt' vedligeholdes og opdateres, så der fortsat vil være samfundsmæssig tillid til og dermed opbakning til videnskaben^{iv}. Videnskaben skal således konstant forholde sig til at være "i samfundet" – og reagere på f.eks. truslen mod videnskabens åbenhed fra spionage, spredningen af misinformation, ønsker om samfundsøkonomisk afkast af forskning, efterspørgsel på videnskaben i forbindelse med kriser som under pandemien, krav om dokumentation og 'accountability', mv. Nogle udviklinger skal hilses velkommen, nogle kræver tilpasning, mens andre kræver aktiv modstand. Videnskabernes Selskab ønsker at være et forum, hvor der åbent drøftes, hvilken reaktion, der er passende.
- **Ledelse og styring på universiteter.** Den måde, universiteterne ledes og styres på, har forandret sig grundlæggende i mange vestlige lande over de seneste årtier, og i Danmark har vi set særligt vidtgående reformbestrebelse^v. Akademisk ledelse og hensigtsmæssig styring er samtidig helt afgørende for velfungerende universiteter, der både formår at følge med nye krav og ønsker fra samfundet, men samtidig

evner at holde fast i traditionelle akademiske dyder. Der er dog tydelige tegn på, at ikke alt er, som det skal være, jf. Forskningspolitisk Udvalgs Hvidbog for 2021^{vi} samt Selskabets rapport om institutlederne ved de danske universiteter. Selskabet vil i de kommende år være optaget af, hvordan vi kan skabe god akademisk ledelse på alle niveauer – fra forskergruppelederen til bestyrelsesmedlemmet – samt en mere hensigtsmæssig styring af hele området.

- **Karriereveje og arbejdsvilkår for forskere.** Klare karriereveje og gode arbejdsvilkår for forskere er helt afgørende for, at vi får forskning af høj kvalitet. Desværre er der blandt forskere i Danmark tegn på både mistriksel, usund konkurrence og lange/usikre veje til fastansættelse^{vii}. Derfor vil Selskabet i de kommende år gøre en indsats for at skabe et bedre vidensgrundlag for, hvordan vilkårene opleves blandt forskere. Samtidig er det også målsætningen tydeligere at dokumentere, at der er en sammenhæng mellem forskningens vilkår og den forskningskvalitet, der leveres. Denne viden skal bruges til at arbejde for bedre vilkår og klarere karriereveje for forskere i Danmark.

Sådan vil vi arbejde:

- Selskabet vil være dagsordenssættende inden for de tre temaer, der er skitseret ovenfor
- Selskabet vil engagere medlemmer, udvalg og komitéer i det forskningspolitiske arbejde
- Selskabet vil deltage i de til enhver tid aktuelle forskningspolitiske debatter
- Selskabet ønsker at basere holdninger på den eksisterende forsknings- og analysebaserede viden
- Selskabet vil selv skabe ny viden gennem egne analyser
- Selskabet ønsker at skabe dialog om forskningspolitiske emner på tværs af aktører inden for og uden for videnskaben

ⁱ Kaare m.fl. Aagaard, *Dansk forskningspolitik efter årtusindskiftet*, red. Kaare Aagaard og Niels Mejlgaard (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2012).

ⁱⁱ Morten Vestergaard, "Hvad får Danmark ud af den første nobelpris i 25 år?", *Jyllands-Posten*, 7. oktober 2022, <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE14473733/hvad-faar-danmark-ud-af-den-første-nobelpris-i-25-aar/>.

ⁱⁱⁱ Videnskabernes Selskab, "Tillid til forskning og ekspertise", Hvidbog til Forskningspolitisk Årsmøde (Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Forskningspolitisk Udvalg, 2022).

^{iv} Videnskabernes Selskab, "Tillid til forskning og ekspertise".

^v Lise Degn og Mads P. Sørensen, "From collegial governance to conduct of conduct: Danish universities set free in the service of the state", *Higher Education* 69, nr. 6 (1. juni 2015): 931–46, <https://doi.org/10.1007/s10734-014-9814-1>.

^{vi} Videnskabernes Selskab, "Ledelse og Styring af Danske Universiteter – i International Sammenligning", Hvidbog til Forskningspolitisk Årsmøde (Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Forskningspolitisk Udvalg, 2021); Claus Baggersgaard, "Rundspørge: Hver fjerde forsker stoler ikke på ledelsen", *Forskerforum*, 5. februar 2020, nr. 331 udgave.

^{vii} Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, "Karrierer i forskningen – Sammenhæng og fleksibilitet i forskeres karriereveje" (Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, januar 2019), <https://ufm.dk/publikationer/2019/karrierer-i-forskningen>; Claus Baggersgaard, "Rundspørge: Hver fjerde forsker frygter at miste jobbet", *Forskerforum*, marts 2020, nr. 332 udgave.